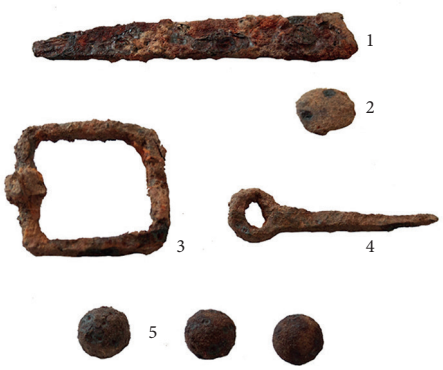

5 pav. Žvalgant Kriaunų kaime esantį ariamą lauką aptikti XIX–XX a. metaliniai dirbiniai: 1 – peilio geležtė; 2 – saga; 3 – diržo sagtis; 4 – neaiškios paskirties geležinis dirbinys; 5 – šrapnelio šratai. T. Bajarūno nuotr.

Fig. 5. 19th–20th-century metal artefacts discovered during the survey of the ploughed field in Kriaunai village: 1 – a knife blade; 2 – a button; 3 – a belt buckle; 4 – an iron artefact with no clear purpose; 5 – shrapnel balls.

formavusio kultūrinio sluoksnio nepavyko aptikti. Iš viso žvalgant Sartų ežero Didžiąją salą aptikta 11 lipdytos keramikos lygiu paviršiumi šukių.

Žvalgymų metu **Kriaunų kaime** surastas nežinomas laidojimo objektas (3 pav.). Jo teritorijoje aptikta suardytų žmonių palaikų, priklausiusių mažiausiai 9 asmenims (4 pav.). Aplink palaikus rasta žiestos XIX a. keramikos šukių (20 vienetų), akmeninis gludintuvas bei 7 geležiniai dirbiniai (5 pav.). Laidojimo objektas yra suardytas arimo ir jokių radinių, kuriuos būtų galima tiesiogiai susieti su kapais, jame nerasta, todėl tiksliau datuoti jo negalime.

Žvalgant **Zaduojos kaime** aptikta viena lipdytos keramikos šukė su įraižomis, kuri dėl savo fragmentiškumo gali būti datuojama nuo IV–III tūkst. pr. Kr. iki I tūkst.

The Field Survey of the North of Lake Sartai

In 2017, four ploughed fields beside Kriaunos, Bobriškis (Rokiškis District) and Zaduoja (Zarasai District) villages were surveyed (Fig. 1). A new burial site with no clear chronology (Figs. 3–5) was discovered in Kriaunos village and a cultural layer, which, based on the collected hand built pottery with smooth surfaces, could date to the 8th–12th centuries, was found in the SW part of Lake Sartai's Didžioji Island during the survey of the island (Fig. 2).

Dovilė Baltramiejūnaitė

Žvalgomieji tyrimai Tauragnų seniūnijoje

2017 m. minint Piliakalnių metus ir siekiant atkreipti gyventojų dėmesį į vietos kultūros paveldą, AC iniciatyva Tauragnų seniūnijoje (Utenos r.) vykdytas Lietuvos kultūros tarybos iš dalies finansuotas projektas „Tauragnų krašto piliakalniai: atrask, pažink, išsaugok". Viena iš projekto veiklų buvo mažos apimties žvalgymai ir žvalgomieji archeologiniai tyrimai Tauragnų seniūnijoje (Utenos r.). Jų metu tyrinėta Tauragnų piliakalnio II papėdės gyvenvietėje ir Stučių kaime, naujai atrastoje senovės gyvenvietėje. Taip pat užfiksuota galimo pilkapyno vieta į V nuo Tauragnų kaimo, Labės ežero Š pakrantėje (1 pav.). Archeologiniuose tyrimuose dalyvavo savanoriai iš Utenos jaunųjų archeologų klubo (2 pav.), UKM archeologas D. Ribokas.

Žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai **Tauragnų piliakalnio II papėdės gyvenvietėje** vykdyti siekiant patikslinti jos chronologiją ir surinkti daugiau duomenų apie gyvenvietės pobūdį. Gyvenvietė yra Tauragnų miestelio

1 pav. Situacinis tyrinėtų vietų planas. D. Baltramiejūnaitės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigated locations.

2 pav. Tyrinėjimuose dalyvavę Utenos jaunųjų archeologų klubo nariai ir vadovas V. Šukevičius. D. Baltramiejūnaitės nuotr.

Fig. 2. Utena Young Archaeologists Club members and their leader, V. Šukevičius, who participated in the investigation.

ribose, Tauragno ežero Š pakrantėje, upelio (vietinių gyventojų vadinamo Rindeliupiu) formuotame slėnyje, kurį iš ŠV ir Š pusių juosia aukštuma, iš R – už minėto upelio esantis aukštumos kyšulys, į NKVR 2016 m. įtrauktas kaip Tauragnų piliakalnis II (UK 40274) (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 433–434).

Tyrimų metu iškasti 3 šurfai. ***Šurfas 1*** kastas aukštesnės slėnio terasos pakraštyje, toje vietoje, kur 2014 m. vykdant žemės judinimo darbus surinkta archeologinių radinių. Po 40 cm storio dirvožemio sluoksniu aptiktas juodos žemės kultūrinis sluoksnis, kurio 30–60 cm storio viršutiniame horizonte aptikta padrikai išsidėsčiusių natūralių akmenų, degusių smulkių akmenukų, nedaug smulkios lipdytos keramikos lygiu paviršiumi, taip pat kelios apžiestos keramikos šukės. Rastas titnaginis trikampio formos įtveriamasis strėlės antgalis, geležinis peiliukas tiesia nugarėle. Apatiniame tamsesniame 5–15 cm horizonte fiksuotos dėl nedidelio tiriamo ploto nenustatytos paskirties akmenų struktūros ir degęs molio padas. Jų aplinkoje rasta daug, tačiau visiškai suirusių kaulų, apdegusio medžio liekanų, medžio anglies, lipdytos lygiu paviršiumi keramikos ir pavienių apžiestos keramikos šukių (3 pav.). Atlikus makrobotaninius grunto mėginių iš šio sluoksnio tyrimus, augalų liekanų neaptikta.

4x1 m dydžio ***šurfas 2*** tirtas 1 m į V nuo dabar tekančio upelio vagos, ties terasos, kurioje buvusi įkurta gyvenvietė, R šlaitu. Tyrimų metu nustatyta, kad šioje vietoje dabartinis reljefas suformuotas XX a. – po storu supiltiniu sluoksniu su gausiomis šiukšlėmis aptiktas ankstesnio paviršiaus (buvusios upės salpos?) sluoksnis su pavienėmis smulkiomis lipdytos ir apžiestos keramikos šukėmis, smulkiais negausiais degintiniais kauliukais.

2x1 m dydžio ***šurfe 3***, tirtame žemiausioje slėnio dalyje, į R nuo terasos, kurioje buvusi gyvenvietė, aptikti uždumblėję ežero sluoksniai.

Iš viso ištirtas 9 m^2 plotas. Aptikti radiniai patvirtino ankstesnį gyvenvietės (sodybvietės?) datavimą I tūkst. pabaiga – II tūkst. pradžia.

Žvalgymai ir žvalgomieji tyrimai **Stučių kaime** vyko neaukštoje smėlingoje pakilumoje, kurią iš Š ir R pusių riboja pelkė, P ir PV – Tau-

ragno ežeras. Kitoje ežero pusėje – Taurapilio piliakalnis (1 pav.). Siekiant patikrinti, ar šioje vietovėje yra archeologinio pobūdžio vertybių, kalamuoju grąžtu padaryta 17 gręžinių. Vienuose jų po dirvožemio sluoksniu fiksuotas aiškus juodos spalvos iki 30 cm storio kultūrinis sluoksnis su smulkiais tinko, keramikos gabaliukais; kituose – nepatikslintos kilmės juodžemis, trečiuose po dirvožemiu iš karto aptiktas įžemis. Vietose, kur kultūrinis sluoksnis susiformavęs, iškasti 4 1x1 dydžio šurfai. Iki 30 cm storio juodos žemės kultūriniame sluoksnyje aptikta smulkių natūralių ir degusių akmenukų, smulkių negausių grublėtosios ir apžiestos keramikos šukių. ***Šurfe 3*** po nuartu 5–10 cm storio kultūriniu sluoksniu aptiktas įgilintas objektas – židinio ar krosnies vieta su daugybe tinko, pavienių apžiestos keramikos fragmentų. ***Šurfe 4*** po kultūriniu sluoksniu rastas įgilintas nenustatytos paskirties objektas (4 pav.) Naujai aptikta gyvenvietė datuojama I tūkst. viduriu – II tūkst. pradžia. Joje iš viso ištirtas 4 m^2 plotas.

Atsitiktinai 1,4 km (keliu) į V nuo Tauragnų bažnyčios, mišku apaugusiame aukštame Labės ežero Š krante aptiktos dviejų spėjamų pilkapių vietos. Miškas priklausė dr. E. Šimkūnaitei, vėliau perduotas vietos mokyklai. E. Šimkūnaitė savo užrašuose mini, kad Labės ežero pakrantėje dažnai būdavo randama žmonių kaulų (Šimkūnaitė E., Slibino guolis, *Mūsų gamta*, kn. 10, 1971, p. 15–17). Informacija apie galimą archeologijos paminklą perduota KPC.

3 pav. Tauragnų piliakalnio II gyvenvietėje tirto šurfo 1 vaizdas iš ŠV. D. Baltramiejūnaitės nuotr.

Fig. 3. Test pit 1 at the Tauragnai Hillfort II settlement, as seen from the NW.

4 pav. Kultūrinis sluoksnis ir įgilintas objektas Stučių neįtvirtintoje gyvenvietėje. D. Baltramiejūnaitės nuotr.

Fig. 4. The cultural layer and sunken object at Stučiai Ancient Settlement.

The Field Evaluation in Tauragnai Eldership

In 2017, a field survey and evaluation were conducted in Tauragnai eldership (Utena District) (Figs. 1, 2). A late 1st–early 2nd millennium cultural layer with hand built pottery with smooth surfaces, partly thrown pottery, and

stone and other structures characteristic of this period was discovered in test pits excavated in the settlement adjacent to Tauragnai Hillfort II (Fig. 3).

During the survey in Stučiai village (Tauragnai eldership) the old settlement was explored with the excavation of four test pits. The discovered cultural layer and sunken structures, which contained pottery with rough surfaces and partly thrown pottery, date to the mid-1st–early 2nd millennium (Fig. 3). A suspected barrow cemetery site was discovered on the N shore of Lake Labė to the W of the town of Tauragnai.

Bronius Dakanis,
Manvydas Vitkūnas

Kirviai iš Ukmergės ir jos apylinkių

2017 m. Ukmergėje atliekant archeologinius tyrimus, bendraujant su vietiniais gyventojais ir darbus vykdančiais darbuotojais, sužinota apie šiame mieste ir jo apylinkėse rastus kirvius, išsiaiškintos jų radimo aplinkybės ir vietos. Tai Ukmergės titnaginis įtveriamasis, Nuotekų akmeninis su skyle kotui ir Virkščių žalvarinis įtveriamasis kirviai.

Ukmergės titnaginis įtveriamasis kirvis netaisyklingo keturkampio pjūvio, pagamintas iš pilkos spalvos titnago. Jo paviršius nugludintas, su išlikusiomis nuo žaliavos skaldymo duobutėmis (1 pav.). Kirvis didelis, apie 15,8 cm ilgio, arčiau ašmenų 6 cm pločio ir 3,7 cm storio ties viduriu (matavimai nėra labai tikslūs, nes kirvis apžiūrėtas trumpai). Ašmenys 5,4 cm pločio, išgaubti, mažai aptrupėję. Pentis siaurėjanti, 3,5 cm pločio ir 1,7 cm storio, taip pat išgaubta. Kirvis priskiriamas keturkampio skersinio pjūvio kirvių grupei, didžiausiai Lietuvoje – jų 1974 m. suregistruota 110. Tokie kirviai būdingi vėlyvojo neolito stovykloms, bet galėjo būti naudojami ir iki vėlyvojo bronzos amžiaus (*LAA*, 1974, t. 1, p. 85–86).

Kirvį Ukmergės mieste, Pivonijoje, 1,6 km į P, PR nuo Ukmergės piliakalnio, Vilniaus gatvėje, tarp daugiabučio gyvenamojo namo 93 ir gatvės, grėbdamas skvere medžių lapus, rado Vilkmergėlės pakrantę tarp Ukmergės piliakalnio ir Vytauto gatvės tvarkęs darbininkas. Kirvį saugo radėjas.

Nuotekų akmeninis kirvis su skyle kotui pagamintas iš žalsvos spalvos stambiagrūdžio granito, jis 8,3 cm ilgio ir 5 cm ties skyle pločio (2, 3 pav.). Mažesnė šono pusė nuskilusi. Kirvio šonai buvę išgaubti, kraštai beveik lygiagretūs, kiek platėjantys ašmenų link. Pentis irgi kiek išgaubta, 4,8 cm pločio. Ašmenys išlenkti, 5,4 cm pločio. Skylė kotui buvusi 1,6–2,3 cm skersmens. Kirvis priskirtinas kirvių su ilga keturkampe pentimi ir gaubtomis šoninėmis briaunomis grupei. Tokie kirviai būdingi II tūkst. pr. Kr. II pusei ir I tūkst. pr. Kr. (*LAA*, 1974, t. 1, p. 88–90).

Kirvis rastas Nuotekų kaime, 150 m į ŠV nuo Šventosios intako Panuotekio ir Pabalio santakos, 1 km į PR nuo Šventosios upės kairiojo kranto, seno gyvenamojo namo (Tuo-

0 5 cm

1 pav. Titnaginis įtveriamasis kirvis iš Ukmergės. B. Dakanio nuotr.

Fig. 1. The flint celt from Ukmergė.